

Передплата

на «РУСЛАНА» вносять:

в Австрії:

на цілий рік . . . 20 кор.
на пів року . . . 10 кор.
на чверть року . . . 5 кор.
на місяць . . . 1.70 кор.

За границею:

на цілий рік: зі щоденною
виплатою 7 доларів, або 12
рублів; з виплатою двічі
в тижні 5½ долара, або 10
рублів; з виплатою що субо-
ти 4½ долара, або 9 рублів.
Поодинокі числа по 10 сот.

РУСЛАН

«Вирвеш ми очи і душу ми вирвеш: а не возьмеш милости і віри не возьмеш.
Бо руске ми серце і віра руска.» — З Русланових псалмів М. Шашкевича

Виходить у Львові що дня
крім неділь руских свят
о 5½ год. по полудні.

Редакция, адміністрація і
експедиція «Руслана» при
ул. Осолінських ч. II. партер
(Фронт від ул. Тихої). Експе-
диція місцева в Агенції
Соколовського в ясажі Гавс-
мана.

Рукописи звертає ся лише
на попереднє застереженє.—

Рекламації неопечатані в
вільні від порта. — Оголо-
шеня значайні приймають
ся по ціні 20 с. від стріч-
ки, а в «Надіславім» 40 с.
від стрічки. Подяки і при-
ватні донесеня по 30 сот.
від стрічки.

Промова Намісника в бюджетовій розправі.

(Δ) Сегорічна загальна розправа бюджетова в галицькій сеймі прибрала такі широкі розміри, як майже ніколи перед тим, а знаменна она також з того згляду, що обертає ся майже виключно около політичних і партийних справ, доторкуючи лише дуже незначно властивого предмету — бюджету і краввих фінансів, котрих поправа є пекуча в інтересі краю і обох народів. При всім тим виявило ся в сій розправі до високого ступня посунене велике напружене не тільки поміж сеймовою більшістю (себто польськими сторонництвими) а меншістю (послами руского народу), але навіть посеред обидвох сих головних таборів проявила ся небувала доси розтич, внутрішня завзята боротьба одних проти других, якої в тих розмирах доси не було. З обидвох таборів головних, а також і з поодиноких сторонництв і груп з одного і з другого боку відзивали ся голоси за потребою порозуміння обох в краю поселених народів і, не сумніваючи ся, що они походили з глибокого переконання всіх, бо таке bellum omnium contra omnes, така розтич не може вести до добра, лише до що раз більшого розладу і розстрою, а се очевидно не може пособляти успішному національному, культурному і народо-господарському розвитку краю і обох народів. Алеж ті послы, що в своїх промовах зазначували коначну потребу національного порозуміння, неначе з боязни перед утратою популярности прикрашували

свої промови за сіданєм дальшої завзятої боротьби і яскравими нераз погрозами, підношенєм непримиримого становища, яке знов стає в різкій суперечности з зазначуванєм готовости до порозуміння.

Очевидно, що серед такої розбіжности в крайних напрямках політичних поглядів і змагань, зазначуваних представниками сторонництв і народів, не легко дійти до якогось спільного знаменника, а так само трудним вельми стає тут становище правительства і єго представника — намісника я о начальника краю. Однак хто безсторонно і без з гори наміреного упередженя оцінить промову намісника виголошену в бюджетовій розправі дня 20. с. м., мусять признати, що в тим труднім положеню, серед тої крайної розтичі і розбіжности політичних і національних поглядів і змагань, заняв керманич краввого правительства становище ясне, рішуче, предметове і свідоме своєї задачі і цілі.

Обнимаючи управу краю в незвичайно трудних обставинах, витичив собі намісник задачу — довести до поправи адміністрації, зробити її безсторонною, справедливою і доброю. Задача очевидно вельми трудна, коли маємо на бачности величезний простір краю, великанський і вельми скомплікований з різних галузей апарат і персонал, а також обставини цілих десятків літ, які склали ся на уложенє і виробленє, на спосіб функціонування того апарату і персоналу. Всякий безсторонний признати мусять, що така поправа і направа такого великанського апарату не дасть ся довершити одним потягом пера, бо тут треба виховати, вишколити всіх функціонерів в напрямі, який собі витичив керманич краю. Нічого отже дивного, що в бюдж. розправі підно-

сили послы з різних сторонництв жалоби проти недомагань адміністрації а навіть надужити єї органів, з боку всепольского, що адміністрація йде на руку Русинам, з руского боку, що она підлягає впливови й тероризмови всепольсків, з москвофільского боку, що она пособляє українсько-рускому напрямови, а з укр.-рускої сторони, що адміністрація побирає москвофільську роботу і політику.

Всі ті докори очевидно стають найямонейшим доказом, що правда находить ся по середині і намісник зазначив се рішучо і явно, що не може станути і не стане на становищі ніякого сторонництва, бо відносини в краю дійшли би до неможливости. Керманич кр. правительства зложив докази доброї волі до поправи адміністрації і відносин в краю, а хоч не все ще в так, як би повинно бути, то і на се маємо докази, що не пустить мимо ніякого надужитя і неоправности підвладних органів і в кождім случаю потягне до одвічальности, а всякий безсторонний признати, що відносини в краю таки значно поправили ся.

Очевидно, що й постунованє краввого правительства супроти сторонництв незвичайно трудне і при тій крайній розтичі і розбіжности змагань не легко довести єму до поправи відносин міжнародних. Яко представник правительства зазначив намісник рішучо, що не може бути рівнодушним і пасивним супроти штучного впровадження московщини і всіх з тим злучених змагань в краю, де ніхто в народі не говорить московщиною, але не може також і тут поступати «по російськи» (хоч і такий закид підношено як раз з того боку, котрий посуджує теперішнього намісника і пособ-

Любов Яновска.

Рукавички.

(Дальше).

Микита тільки слухав. Ніколи до цього часу не спадало йому на думку, що хто небудь, а надто Дуня може назвати його недоброю дружиною. Він здавало ся йому до цього часу, виконував перед жінкою всі свої обовязки: він віддавав їй свою працю, свої гроші, але оєь вона незадоволена з нього. Може він і справді винен чим? Сам він не знає гаразд, чи справді тих рукавичок так треба Дуні, не знає, чи дійсно він винен перед жінкою, чи має вона право докоряти та вимагати від його більшого, але хіба це все одно? Він бачить гіркі сльози, він чує серцем, що ті сльози не спинають ся і через сьвятки, він бачить, що Дуня почувває себе безвещасною, принайменше нещаснійшою за якусь Саньску, Наталку, Гальку, і цього досить дуже досить задля того, щоб зробити й його нещасним.

Микита одійшов од ліжка і сів біля столу. На столі лежав величезний ключ від крамниці: купець доручав Микиті завжди окремий ключ, аби він міг незалежно від його увиходити у крамницю. Микита угледів той ключ, пригадав крамницю, а вкупі з тим і безліч різнобарвних рукавичок... Чи він не дурний? Чого він турбу-

єть ся? Чи то йому важко піти туди, до крамниці, взяти одну парку жінці й таким чином здобути спокій, вернути так несподівано загублене щастя. Сторожа знає його, а господареві він розкаже все, як було, або може й зовсім нічого не казати, а позичити десь після свят карбованця та й віддати за рукавички. Це зовсім легко зробити.

— Дуню, годі плакати: ходім, я тобі рукавички винесу з крамниці, — мовив він весело. Дуня відразу стихла. Вона кинула ся цілувати його, дякувати. Вона божила ся, що без рукавичок не можна ніяким чином обійти ся, прохала єього „любого“ Микиту, свою „дружиньку“ не сердити на неї, а тим часом швиденько витирала мокрим ручником заплакані очі.

Вони пішли.

Сторожі не було поблизу. Дуня пресіла на східцях, а Микита одімкнув крамницю, увійшов, зачинив за собою двері, засвітив страстну свічку, що ніс до церкви і зняв з полиці коробок з рукавичками. Він перекидав його раз, у друге передивив ся кожну парку і прич кількох чорних, не підхожих до сріблестої сукні, не міг знайти ні однієї парки, що годила б на руку його жінці. По всіх церквах дзвонили, той дзвін голосно лунав по високій крамниці; Микита чув, як пройшов повз двері один, другий гурток молоді, що перебували вже по всіх церквах і бігли ще послухати подолянського пан-отця; до його догдив гомін з пасками на посвященя, повз му-

ри його крамниці без перестанку їхали, йшли люди, а він усе шукав та шукав рукавичок і не знаходив. Вже щось подібного до відчаю стискало йому груди; він пригадав Дуню, її сльози, і серце немов упало, захололо... Коли ось він угледів на полиці якісь блідо-жовті рукавички. Він подивив ся на помер і мало не крикнув з радощів — це був той самий 7½, що він так довго шукав.

Через якихось п'ять шість хвилин вона та він, обоє задоволені, стояли поруч у церкві і звертали на себе увагу мало не всіх подолян.

Зразу ж після служби Микита з Дунею надійшли до свого господаря й похристосували ся з ним. Купець запросив їх розговляти ся. Микиті було б любіше піти до себе, розговіти єя своєю паскою, але від такої незвичайної ласки не можна було відмовитись, і Микита згодив ся. Що до Дуні, то она немов навіть і забула ся про свої паски та мазурку і не примусила себе двічі прохати. Вона певна була, що своїм убранням здивує не тільки гостей купцевих, але навіть його невістку, Галину, що вельми кохалась у розкішних сукнях і за-ради цього ладна була зробити й зайві гони.

(Дальше буде).

лючане полігиді і роботі москнофільській).

При тім однак звертав керманіч краю бачність сторонництв і поодиноких бесідників на те, що лише спокій в підналиною до розвитку політичних програм і сторонництв, що спокій сей старає ся забезпечити безсторонною адміністрацією, але наколиб одиниці посували ся до насильств, то тоді обовязком адміністрації рішучо се відперти, бо байдужність адміністрації в таким случаю вела би до анархії.

В шкільних справах натякнув лише намісник про потребу забезпечення просвіти народним меншостям, справа, котра навіть в Чехах і ин. краях наших вимагає доперва управильнення.

Широкі замітки присвятив намісник обговорюваній просторо рільничій організації і раді краєвої культури і з сих пояснень виявилось ся наглядно, що як раз в переговорах руских і польских посл в парламентарних з центр. правительством не була справа поставлена ясно і що тут по стороні провідника польского кола показало ся крутість і баламутство і намісник вважає своєю задачею довести і в тій справі до порозуміння і вдоволення потребам і домаганям руского народу в справі рільничої організації і подвигнення народо-господарского розвитку.

В закінченю промови вказав керманіч краю на пристрастну і безглядну боротьбу сторонництв, котра виробила ся в личні напасти проти тих мужів, що станули на чолі публичного життя, а через те утрудняє ся їм сповнити обовязки супроти краю і народу і між тим вказав на міністра Білінського, маршалка і на себе. А якжеж діє ся у нас, як у нас кидають ся таки з посеред рускої суспільности з напастями на наших владик, на послів Василька, Олесницького і всіх, хто не хоче піддати ся крайним живлам. Очевидно, що се не здорові відносини і тут потреба також рішучої поправки.

Огляд часописий.

(Культурно-просвітний рух на Україні в 1908 р.)

Невідрадне політичне положення укр. руского народу в Росії в 1908. р., про яке свідчить подана вчора за „Радою“ стаття д. Бфремова, привело наших родимців обмежити ся головню до просвітної роботи, котру також спиновали правительственні чинники. Цікаво отже буде для наших читачів познакомити ся з просвітними змаганнями на Україні. Тимто подаємо за „Радою“ статю п. з.:

Культурно-просвітний рух на Україні р. 1909-ого.

„З того часу, як політичне життя в Росії зійшло з кругу світла, зробившись привілеєм невеличкої жменьки людей, що засіли в Таврійській палаті, та ще вибраних патріотичних організацій — українське питання теж розрубало свої політичні постулати і тепер виявляє ся тільки культурно просвітними заходами. Правда, приятелі наші з правого боку сиджують ся й сюди причепити марку політики, щоби таким способом поставити межу розвитку українства, направляючи проти него руку з админістративними перунами. І на жаль, хоч як се одганяє натяжкою та вигадками, але приятельські заходи, як зараз побачимо, не минають марно. Через те культурно-просвітня робота на Україні минулого року йшла далеко млявійше, ніж можна було сподівати ся, вважаючи на її початки.

Найперше перед українським громадянством стояла все таж невідкладна всеукраїнська справа з пам'ятником Шевченкови. Сього року она увійшла вже нарешті в форми певної організації. Поминаючи збирання матеріальних коштів, що йшло й минулого року своїм шляхом (зібрано всього вже над 50.000 карб.), об'єднаний комітет розпочав навіть працю коло дальших справ, звязаних пам'ятником. Так оповіщено вже умови конкурсу на проєкт пам'ятника і певне в наступному році матимемо й деякі наслідки конкурсу. А проте й тепер збирання жертв на па-

матник повинно бути справою кожного свідомого Українця і треба бажати, щоб 1910. рік не тільки не поменшив інтензивности з сього боку, а навіть побільшив її: що більше напруження ми виявимо, то швидче доведемо сю свою національну справу до кінця. А кінець видимо наближає ся: адже не забуваймо, що за рік (1911. р.) наступить 50-літє з дня смерті нашого Кобзаря і найкрасше булоб з сим роком звязати і постановку ему пам'ятника. Отже часу не багато і треба его економно витратити.

Другаж така сама справа розпочала ся минулого року з пам'ятником Квітці Основ'явенкови в Харкові. Поки що Харківці ставлять її як свою хатню справу, але безперечно і її треба поставити ширше й зробити повинністю для цілої України. Заслуги Квітчині перед Україною варті того, щоб пам'ятник ему був справою цілого краю, а не самої тільки ближчої околиці его громадскої діяльности. Українське письменство повинно згадати першого свого повістваря й оддати ему, широко рознісши поміж людьми на Україні его заслуги і зробивши справу з постановкою ему пам'ятника знов же справою всеукраїнською.

Просвітні організації українські в минулому році почули на собі ще дошкульніше важку руку сучасних несприятливих до культурної праці обставин. Наші „Просвіти“ здебільшого доведено до того, що они або вступують тільки на папері, а не мають навіть змоги зібратися (в Чернігові, Житомирі та ин.), або й зовсім зникли з світу (в Одесі). Там де обставини давали невеличку змогу щось робити, „Просвіти“ всеж справляли потроху своє діло. Так, київська по старому провадила і видавництво і популярні лекції і концерти та спектаклі, і бібліотечну справу; так, каменецька зробила навіть була пробу економічної діяльности на селі, заходившись у літку коло об'єднання пасішників на Поділю. І треба зазначити, що не самі зверхні оставини стають на перешкоді культурно-просвітній роботі наших „Просвіт“, а й байдужні відносини до неї українського громадянства. Загальні збори, напр. київської „Просвіти“ були суцільним криком та скаргою на недостатку людей і грошей — а сеж ще найдіяльніше і найкрасше обставлена наша „Просвіта“!... Очевидно, українському громадянству треба допильнувати, щоби „Просвіти“ могли робити хоч ту частку роботи, яка ще не вислизнула з рук, а задля сього зійти з своєї високости й самому приступити до роботи. Приклад, Галичини, що в минулому році так велично відсвяткувала 40-літє своєї „Просвіти“ і впорядкувала таку гарну виставу в Стрию, нехай стоїть раз у раз перед нами зразком та цагадуванєм.

Багато надій минулого року покладало ся спершу на кооперативний рух серед нашого селянства. Думало ся звязати его з загальнокультурними справами і тим з одного боку підперти й саму кооперацію, а з другого зробити її жолобом для культурно просвітної течії. Останній рік, коли не розвіяв сих надій, то й не скріпив їх. Принаймі кооперативний зїзд, що й минулого року відбув ся в Києві, не викликав уже до себе такого інтересу, як попередній, і пройшов досить мляво. Хотілось би думати, що се тільки тимчасовий занепад, а не якийсь органічний і що друкований орган кооперативів „Наше діло“ в сьому році розбуркає той інтерес до кооперації, яким почали були захоплюватися селяни. Але се можливо тільки тоді, коли й сам кооперативний орган, з одного боку зробить ся рідним селянству і мовою своєю, а з другого — звяже кооперативну справу з широкими культурно-просвітними заходами, а не з самою тільки купівлею.

Поминаючи видавництво книжок, про яке буде мова на иншій місці, зазначимо тут ще діяльність єдиного на Україні наукового товариства в Києві і так само Українського клубу у Києві. Перше провадить свою спеціальну роботу, видаючи власний науковий орган „Записки Київського Наукового Товариства“ та впорядковуючи прилюдні наукові зібрання й відчити. Український клуб у минулому році зробив був досить цікаву пробу — запрошувати для лекцій відомих українських діячів і що ся проба на часі, доказом тому той численний тиск слухачів, що заповняв помешканє клубу підчас згаданих лекцій. Засновувати такіж клуби українське

громадянство пробувало й по инших місцях (напр. Катеринославі, Одесі), але поки що не відомо, чим скінчать ся там сі проби.

На инших ланах культурно-просвітної діяльности — у школі, в бібліотечній справі, в безпосередній просвітній роботі на селі і т. и. і т. и. — українство й минулого року не появилось через неприхильні обставини. І що найгірше, обставини ті мають тенденцію до того, щоб зменшити обсяг української роботи. Чи ся тенденція справді опанує в житю — покаже се 1910-й рік.

Ромул.

Політичний огляд.

Заграниця.

З погляду на грозячу війну з Японією, крутиться ся Росія як лив в окопі, шукаючи союзників. Приязнь з Англією, до якої довів Ізвольський, показала ся маловартною, бо Англія, котра моглаб зашахувати Японію своєю флотом, не може сего вчинити з огляду на Німеччину, якої мусать пильнувати ся. В попередній війні мала Росія запевнену неутральність Німеччини і Австрії, тепер на се не може числити, бо задерла ся з ними через свою англофільську політику. Тож дають ся чути в Росії завзиви до згоди з Німеччиною. І справді вже до зближення дійшло, хоч не може дійти до союзу з огляду на се, що посувалоб оно відносини Росії до Франції. А Франція може віддати Росії великі услуги на Далекім Сході, зашахувати Японію своєю флотом, котру моглаб там сьміло післати, не потребуючи боїти ся Німеччини, перед котрою хоронить її Англія. Богато числить Росія і на Америку, яка не допустить до виключної гегемонії Японії в східній Азії. Хоч до Німеччини зближилась Росія, не здобула сего зглядом Австрії; мимо сего дають ся в Росії чути голоси, що доки не поладжене балканське питання, доси кожда держава має там свободні руки. Лучше отже булоб, колиб дійшло до порозуміння між Росією а Австрією в тій справі. Чим скорше се наступить, тим кориснішим буде оно для Росії.

Вслід третього дня виборів в Англії оказав ся кориснішим для консервативів, чим для правительственного сторонництва, а консервативна печать не стратила ще надії на се, що її сторонництво віднесе ще світліші побіди, хоч вибори будуть відбувати ся в дальшій тягу переважно в округах, прихильних для правительственного, особливо в Шкоції і Ірландії.

Галицький сойм.

На 62 засіданю дня 20. січня 1910 р. в дальшій розправі бюджетовій промовляв пос. др. Король. Зазначив, що в справі вторічної промови не порозумів ся з польскими партіями та що его промову „Народный Советъ“ прийняв до відома. Сей комунікат підписав п. Дудикевич, котрий тепер завязав третій „русский клуб“ нібито задля моєї промови! Але властива причина того є амбіція викликана усуненєм з проводу в клубі. Поступованє п. Дудикевича в житю публичним і приватним було нечесне. Нечесна була его господарка в „Самопомочи“, яко директора, бо грозила інституцій упадком. (П. Старух: Чисто по московски). П. Дудикевич не подав, що стало ся з 30.000 К, врученими ему ще в році 1903 пок. о. Тиховичем на фондацию при „Обществѣ св. Михаила“ в Коломиї, а до того ще знищив родинне шастє свого найліпшого приятеля (п. Старух: Нечуваний сором!) З закидів тих пос. Дудикевич ще не очистив ся і за се виключив его наш клуб, доки він карно-судовою дорогою не очистить ся. Однак п. Дудикевич на ту дорогу не пішов, а почав підпольну роботу проти тих, котрі закиди сі піднесли, і має нині сьмілість закидати найчеснійшим людям зраду, сироневіренє ідеї!

Др. Король зазначує, що не має на цілі викликувати ефекту далеко поза границями краю. Добро свого народа бачить тільки у его власній силі, а не в чужій помові. Від програми своєї партії не відступав ані на крок. Відповідаючи п. Гупці, заявляє, що не дасть ся уживати против инших руских партій. Угоди може заключати тільки нарід з народом. Руку до згоди подамо тільки тоді, коли руский нарід уповажнить нас до сего. Що до доброї волі, про котру згадав п. Адам, то її нема по стороні По-

ляків, а особливо в партії, до котрої п. Адам належить. Проти автономії краю рускі посели будуть бороти ся всіми парламентарними способами, бо они є за національною автономією. Виборча реформа повинна сповнити надії руского народу. Колиж би єго тут знов мали скривдити, то рускі послы зробять все, щоби до того не допустити. Коли чешко-німецка справа прийде на дневний порядок парламенту, тоді рускі висуплять там з своїми жаданями, як сойм до того часу не признасть рускому народови рівних прав. Бесідник вірить в добру волю намісника, але мимо всего адміністрація в краю особливо в справі громадских виборів виглядає інакше, чим представляє намісник. Економічне й культуральне відродженє обох народів бачить бесідник не в історичних фантазіях п. Стаїнського, тільки в згіднім пожитю обох народів.

П. Гупка вказав на демагогічну і деструкційну діяльність всеполяків, бо задачею тої партії є ширене незгоди і тероризму. Всеполяки з професорів стають агітаторами і на вічах ухвалюють обурене для намісника. Все те робить ся на основі системи і етики, котра п. Адамови вложила в уста слова: „вільно говорити неправду“.

Пос. др. Дудикевич не хоче відповідати на закиди, які єму зробив п. Король, але просить о вибранє сіймової комісії, котра би їх розслідила. Закиди пос. Короля назвав нечесними. (Пос. Король: Нечесність по вашій стороні). Не стоїть з вами говорити! (П. Король: Ніхто чесний вам руки не подасть!) (Оклики: Чому не стаєте перед звичайний суд, де свідки присягають!) Я спокійно слухав тих інвектив (Голоси: Ви слухаєте їх вже цілий рік!), але цілком без відповіді не можу їх полишити, хоч а привик, що н. пр. український клуб воює ложію і обидами. Відповідаючи на закид почаївського паломництва, каже, що єго партія не вірає ся гр. кат. церкви ані — байок та пісень в „малорусским нарѣчїах“. (Пос. Кивелюк: То мова, не нарече!) Любимо Котляревського, Шевченка, Шапкевича, бо писали нашим „нарѣчїєм“, але любимо також і шануємо тих великих генїїв з „русского юга“, що створили „русскую“ літературу і культуру, Гоголя, Данилевського, Короленка, Костомарова і н. Так як ви, Українці, думаєте, тільки одиниці думають, а так як ми, мільони. (Голоси укр. послів: Якраз противно!) Борм ся між собою, але культурно! (П. Макух: Ренегацтво!). Ми вас уважаємо ренегатами. (П. Макух: А Українці в російській думі також були ренегатами?) Они говорили так як ми, кромі одного Лучицького, але Лучицький то не народ. (П. Макух: А в першій думі? П. Марієвский Зараз їх з думи викинули! П. Макух а ви нас не викидаєте? Маршалок: Прошу бесідникови не переривати!) Уважаємо своїм сьвятим обовязком хоронити хлопів перед здичиєм. (П. Макух: А ваші дикі погроми на вічах також культурні? П. Старух: А бити послів також культурно?) Я ніколи не бачив, щоби наші виборці доходили до такого озьверєня як ваші. (П. Макух: Галич, Богородчани!) Були акти терору, але з українського боку. (П. Макух: А ваш Марушак?) У вас таких Марушаків знайде, де плюне. Величаєте ся своїми успіхами. Алеж ви маєте школи, котрі для вас працюють. Парламентарні вибори доказали нашу силу, хоч за вами були Поляки, Жиди і центральне правительство. (П. Старух: Вас вибирали Поляки і польські Жиди!) Питайте в Бережанах, як ви увійшли до парламенту. (П. Старух: то брехня! Маршалок: Прошу не переривати бесідникови!) Як би я мав гроші, пане Старух, то я купив би вас цілого з головою, руками і ногами. Ви хвалите ся, що ви сильні. Не штука, як правительство дає вам концесїї на „Дністер“, „Щадницю“, „Земельний Банк“. (П. Макух: Але грошей не дають!) Парламентарні вибори були пробою нашої сили, бо за нами було аж 183.000 голосів, хоч ми не воювали о біцянками, тільки національною ідеєю.

На просьбу дра Дудикевича маршалок перервав засіданє, і дозволив єму скінчити промову вечером.

Вечірнє засіданє розпочало ся 1/29.

Пос. Дудикевич на слова намісника, що держава не може крізь пальці дивити ся на штучно впроваджувану „русскость“, заявляє, що ми держави даємо наші гроші і кров і ніколи не грозимо їй так як Українці, котрі кожду свою промову в соймі і в парламенті кінчать погрозою. Ми ідем легальним путем по тій землі, котру вже польські королі вазивали „Russia“ і котру до Австрії присоединено як Russiam rubram. Надворний декрет з 9. марта 1787 і рескрипт з 23. марта 1787 р. признали „русскую“ мову (russische Sprache) краєвою! Рескрипт львівської губернії з 15. серпня 1787 р. впровадив російську мову як викладну на львівській університеті. Намісник сказав, що наші змаганя можуть ихнути одиниці на небажану для держави дорогу. Певно, але чиж в польскім народі одиниці не сходять на такі дороги. Але м'я репресий не боїмо ся, — бо „сь нами Бог!“ Сепаратисти шкодять не тільки цілій Русі, але і Славянщині. Культурні змаганя цілого народа не мають нічого спільного з політичними домаганями і діями. Українцям близий Берлін ніж Бел-

град, — Петербург, Варшава, Софія, Прага. Бесідник не хотїв говорити „pro domo sua“ але він приневольний відповісти п. Корольови. Бесідник і єго група ані на крок не відступили від програми, на котру їх вибрано. Промова п. Короля виголошена в 1908 р. була причиною рижних непорозумїнь і грубо рижнила ся від єго промови, хоч „Н. Совѣтъ“, щоби оберетти Короля, заявив, що обі промови себе взаїмно доповняли. П. Король закинув мені амбіцію і лакомотство на достоїнства. Все, що з того народ міг мені дати, те дав мені і я вже не маю чого бажати. А п. Корольови і єго поважаню серед москвофілів бесідник не завидує. Радше є противно. З кінцем 1908 р. зражений нещирістю такої політики і хотючи піти на відпочинок, вінє резигнацію з усіх гідностей і з посольского мандату, але зїзд вибрав єго знов председателем організації, і він піддав ся волі народа. Від тої хвилі зачала ся нечувана, низка і підла борба проти неєго, а оклик до неї вийшов від послів сецесионістів. Зїзд з 26. VIII. казав єму віддати справу в руки гонорового суду і виключив з партії послів, котрі виломили ся зїзд партійної марности 534 голосами проти 28 та всіми голосами проти 6 висказав їм вотум недовіря, а єму однодушно вотум довіря! П. Короля бесідник ніколи не навидів. Коли Жовківщина виступила проти єго кандидатури (П. Король: Брехня!) — маю тут письмо організатора (пос. Король: котрий був моїм контркандидатом — сьміх), в котрім стоїть, що на зборах всі хлопів заявляли ся проти кандидатури п. Короля. (Пос. Король: Але вибрали мене). П. Король просив мене о поміч листовно. (П. Король: Відчитайте той лист!), не маю єго при собі (тут маршалок взивав бесідника за обиду п. Короля до порядку). П. Дудикевич: Піддаю ся вашій маршалковській власті. Радо приймаю до відома слова п. Короля, що між нами нема дійсної рижниці. Але що до закиду, що я не дбав о економічне піднесенє народа, тільки о ширене російского язика, — відповім, що я покинув тому 18 літ Відень, де був бим зробив класну кар'єру, щоби працювати в краю. (П. Кивелюк: Ви були амбасадором у Відні). Відтак бесідник читає рижні вїмки з статей і каже, що оснував на Покуттю кредитове товариство, релігійне братство, бурсу, філію тов. ім. Качковського і все те — безінтересовно. Але проти неєго ведено обдуману акцію. Коли не помагали печатні клевети, закинув єму в парламенті п. Василько, що вже як студент був російским агітатором, що за гроші російского уряду покінчив школи і що на кошт царя виховує свої діти. Все те називав бесідник ложію, бо має таку владу, що ніколи не бере, тільки все дає, не брав навіть від матери грошей, хоч она мала дім у Львові і віддажаючи в Відня мав 7000 довгу. Єго канцелярія дає величезні доходи, котрі він видає на публичні цілі, нераз помагав навіть українским кандидатам агітувати? Одні кажуть, що він дістав мільони рублів, другі, що обікрав тов. „Самопомощь“ в Коломиї, але все те — неправда. Василько казав, що мої сини в Росії в царскім корпусі пажів — але я синів не маю. (П. Миронюк-Зячук: Так — і всьо инше така правда, як се. Сьміх). Маю 3 дочки і они ображують ся в Росії за мої власні гроші. Появила ся вже була і брошура, в котрій відперо закидає що до крадежи грошей в „Самопомощі“. Легат о. Тиховича не був в готїнці і він єго мусїв зреалізувати. Не позбавив також нікого родинного щастя та не побив, хоч є такій сильний, що міг би бити зуби і поломити кости. Має чисті руки, най єго судить окрема комісія сойму.

Відтак п. Тертіль, виступав проти людовців і Стаїнського.

Засіданє скінчило ся 1/212 в ночи.

63 засіданє з пятниці 21. січня 1910 р. почало ся 3/4 до 11.

Інтерпеляції внесли між ин.: пос. Сандуляк в справі марнотравної господарки председника кагалу в Делятині і в справі протесту проти вибору ради гром. в Ланчині (надвірнянський повіт), п. Думка в справі самовільної господарки зверхности і ради гром. в Сухоставі і справі нетактовного поведєня вїта в гром. Скоморохи пов. Тернопіль.

Правит. комісар Гродзїцький відповідав на інтерпеляцію п. Макуха в справі розширеня шкільного будинку в Бережницї нижній, що рада шк. признала вже безпроцентову позичку 5.000 кор., котра буде виасигнована. На інтерпеляцію п. Левицького в справі виборів громадских в Конохах, що нові вибори відбули ся 7. грудня 1908. і вже затверджені, а гром. зверхність розпочала урядованє. На інтерпеляцію п. Макуха в справі руских формулярів, свідочств і шкільних повідомлень, відповідає, що нові друки вже видано і они готові до висилки.

Потім приступлено до дальшої бюджетової розправи.

Пос. Старух зазначає, що доси не було мови виключно в інтересі селянства. Хлопови в нашім краю дуже зле, мусить емігрувати, а сойм нічого не робить в користь хлопа, а тільки займає ся партійними спорами. Тимчасом краєва господарка — лиха. Хлоп мусить з вужди вті-

кати в краю. Сему винна господарка і адміністрація, котра хоче нищити хлопів на кождім кроці.

Суди, жандармерія, автономія — все переслідує нашого хлопа. Краєве правительство деморалїзує громади. В єго повіті є три вїйти — хруні, одержали хрест заслуги. Се премія за деморалїзацію. Господарка повітових рад — страшна! В бережаньскім повіті, крадежі, рабунки громадского добра. За то накладає ся надмірні податки.

Мазурскі кольонїї у східній Галичині не мають ся ліпше, там нечувана нужда.

В послїдній сесїї ціла палата признала правду слів про надужитя старостів в Бережанах і Раві рускій. Ц. к. намісник зараз розпочав дисциплїнарне слїдство проти тих урядників. Вся людність тих повітів аж відітхнула.

Бесідник говорить про надужитя власті урядової старости при виборах громадских в Козовій і подає цілий ряд документів, що старости в Калущі і Косові нарушують закон, та домагає ся від намісника, щоби безпроволочно витичив дисципл. слїдство проти старостів.

Потім бесідник займає ся господаркою в державних доменах і лісах п. Цєньского. Всему тому, винні висшї власти — намісництво і краєвий вїдїл!

Ви, не хотїли, щоби хлоп був просьвічений і тепер шкїл нам не хочете дати. Ваші гімназїї ростуть як гриби по дощи, а рускої гімназїїї не можна допросити ся. Рускі школи затроюєтє всепольским духом н. пр. в Замарєтиніві. В школі в Орельці Поляк учитель не вмїє інакше заговорити до дітий, як „drabie, fajdaku“. Таких даєтє нам учителїв до наших руских громад. А яких ви насїлаєтє інспекторів? Є між ними такі, яких не має ніякий напів культурний нарід. Інспектор в Стрию деморалїзує учительки. Власна єго дочка присягла перед судом, що бачила рїдного батька з учителькою в ліжку своєї матери. (П. Макух: Акти судовїї предложено комісії). Але він до нинї урядує і далі деморалїзує рускі і польскі учительки та дослужить ся ще золотого ковніра. Польскій дїдич під Дрогобичом казав лїсничим стрїляти до хлопів як до собак, коли їх тільки застають в лісі. Жандарми в мостискім повіті обжаловують хлопів за те, що позїхають! Мостискій староста засудив хлопа за те, що позїхав. Зроблено рекурс, але намісництво рекурс відкинуло. Так у нас хлопови не вільно вже навіть позїхнути перед простим жандармом.

Так ви нас гнобите від соток літ. Забрали ви нам великих маїватів, шляхту, міщанство, лишив ся тільки мужик. Але та мужицка маса нинї вже дуже сьвідома. Не видруть вам її і наші ренегати кацапи. Казав п. Дудикевич, що у нас можна також купити всіх. Ні! Ми інакших засад вїж ви. Ми не маємо в собі російської деморалїзації. За вами, п. посол, агітували платні агітатори, польскі графи давали за дармо дрова з ліса тим, що голосували на вас! Але рускі хлопів, хоч які бідні і хоч як потребують того палива, мерзли по своїх хатах, але голосували на Старуха. Ті бідні рускі хлопів, що несли чорний хлїб за пазухою для своїх синів, що в школах, дїждали ся вже своєї інтелїгенції, котрїї вірять як своєї рїдній дитині і котра єму вірно служить. Та інтелїгенція українська господарює в сотках народних інституцій і не загирила ще вїї одной, ви панове москвофіли змарнували і запропастили мільонові інституції руского народа (п. Дудикевич: Протестуємо!). Протестуйте, або не протестуйте, правда все буде правдою. Ніхто і нічим не потрафить нас винародовити, се переконанє і голос руского хлопа і руского народа. (Оплески на лавах руских послів).

(Докінченє звіту подамо в понедїлок).

Просимо відховити передплату.

Новинки

— Календар. В недїлю: руско-кат.: Григорія; римо-кат.: Засл. Пр. Дїви М. — В недїлю к.: руско-кат.: Теодозія преп.; римо-кат.: Тимотея. — Ві в торок: руско-кат.: Татїяни муч.; римо-кат.: Навєрненє св. Павла.

— В справі „репетентів“. Міністерство просьвіти видало такий розпорядок: Єсли ученик гімназїї, який повторював класу, при кінци шкільного року, зглядно другого шївроку знова не буде признаний за здїбного до переходу до слїдуєчої класи, то має бути з класи усунений. То само відносить ся до учеників, котрі в обох шївроках з половини або з більшости предметів дістали „недостаточний“ поступ. В каталозїї належить вислати: „Полишив заведевє в причини безуспїшного вислїду науки“. В свідочствї нічого не зазначає ся. Кр. Рада шкільна може однак на внесєнє учительского збору в обох випадках, о скілько є лагодячі обставини, дозволити повторювати класу в тїм самім заведевю.

— **Росія на поготові.** До польських дневників доносять з Бродів: На кордоні замітний стан напруженя. Агентами поліції, який все їде поїздом з Бродів до Радивиллова, заборонено піти до міста, як давніше бувало. Є се мабуть відплата за арештоване рос. ротмайстра Сускова в Бродях. На стациях коло Радивиллова знаходять ся багато залізничних возів до перевозу війська. В самім Радивиллові стоїть повний табор савітарний. Оглядини подорожних в Радивиллові сильно заострено — ось такі вісти подають з брідського кордону. За їх правду не ручимо.

— **Російське шпігунство в Росії.** На останнім двірськім балю у Відні цісар видимо поминув — як доносить Voss. Ztg — російського військового аташе полковника Марченка, який стояв в зносінах з рос. шпігунами в Австрії. Марченко подбав отже, що єго безпроволочно відкликано з Відня.

— **Кровава пригода.** Оноді вночі їхав до дому возом податковий поборець з Пильзна Кшиштоцький з жінкою і синком. Коли саме переїздив віз через залізничий шлях межи Тарновом а Дембицею, надїхав поспішний поїзд і розторщив віз. Кшиштоцький похиб на місці, візник помер в шпитали, а жінка і синок тяжко поранили ся. Лише коні вийшли ціло. Причиною нещастя був будник, бо не замкнув рампи.

— **З воздухоплавства.** З Льос Авджельос доносять, що Павльгам перелетів 45 анг. миль проти вітру. Сим чином Павльгам осягнув рекорд в леті проти вітру.

— **Дрібні вісти.** В Джуркові коло Обертина заводить ся з днем 1. лютого поchtову складницю. — Оноді застрілила ся у Львові на гробі свого батька 31-літня Олена Плевс. Причиною було сильне зденервоване.

Оповідки.

— **Відзначене.** Проф. учит. семінарії в Заліщиках, Корнило Червіньский, при переході на емеритурі дістав титул шкільного радника.

— **З нотаріяту.** Міністер судівництва іменував нотаріяльного кандидата в Золочеві Стан. Весоловського нотаром в Куликові.

Посмертні оповістки.

— **О. Йосафат Велигорский,** парох в Серафимцах коло Городенки, упокоїв ся дня 2. січня с. р. в 87. р. житя, а в 58. р. св'ященства. В. в. п.

Семен Продан.

Руске село Бугаї в Румунії.

Недавно подали були рускі часописи вістку про руске село (коли не помилю ся, згадане було лиш одно) в Румунії. Таких сіл є три, не одно. Всі три они лежать в окрузі серетскім. Два села: Коротке і Гамак (Corotesti, Namiul) лежать в стороні північній серетского округу, третєж Бугаї (Bouvil) в стороні полуднево-східній. Ми близше поговоримо про то третє, бо оно нам більше звісне і постаєм ся дати єго образ бодай в головніших чертах під зглядом етнографічним та національним.

Почнемо від історії. Найстарші люди села Бугаїв не пам'ятають єго засновин. Певних даних нема, тож ми приневолені користувати ся бодай переказами, які впрочім таки в собі мають корінь правди.

Після переказів повстало село Бугаї ще „за Турчина“, отже перед занятєм Буковини Австрією, бо першими населенцями були буковинські Русини. Тоді то якийсь богатий боярин, який мав послости по цілім окрузі серетскім, переніс кілька родин руских з буковинського села на місце, де тепер стоять Бугаї. Переселенці мали випасати худобу на буйних степах полуднево-східної Серетщини. От тут то й треба глядіти мабуть початку тай основи назви нашого села. Первісні пастухи збудували собі колиби — шатра та дали початок оселі.

Мабуть що перша родина (або як що було їх більше, то та, котра найбільше видала населенців села) називалась Грегар, бо тепер тих імен тут найбільше зустрічаєсь (повисше 20 родин) і они тим всі чванять ся.

Але небавки змінив боярин свій плян. Замість випасати дальше воли, перемінив пасовишко на орне поле і почав садити кукурудзу. А що довкруги не було жадної близкої оселі — що й тепер то даєсь відчувати — постановив заложити оселю. З теперішнього складу села можна догадатись, що елемент, яким скріпив переселені родини пастухів, був рівнож руский, бо всі родини румунські (та жидівські) зайшли до Бугаїв недавно і старші люди пам'ятають, як

ще не було ні одного Румуна (кромі дідича і двірників) в селі.

Тілько що до засновин і взагалі до історії Бугаїв. Більше навіть переказів нема.

Про вигнанє Турків з Румунії ходять дуже мутні та невиразні забобонні перекази. Взагалі теперішні населенці Бугаїв (по доколичних румунських селах зустрічав я тож само) не здають собі справи, хто такі були Турки. Оповідають з твердим переконанєм, що Турки, то такі заразливі хорти, опирі, що розносять заразу. Перед тим то цілий сьвіт був під їх руками, але тепер настали всюди царі, то їх повиганяли. В Волощині також они панували, але цар Ісардуль вигнав їх, бо він сам великий знахор та характерник. Перед кожним селом та містом закопав той цар хрест із трепети (осики) і тому Турки в цілім єго царстві не мають вступу.

Вже з повисшого можемо собі виробити повяте — о темноті Бугаївців. На жаль они не є білим круком. Темнота, то п'ятно тамошного селянства. Бо і хтож буде ширити освіту?

В Бугаях є православний батюшка — Бугаївці майже всі православні; дві чи три родини є греко-католицкі і ті ходять до монастиря оо. Студитів — але він ріжнить ся о ціле небо від наших руских св'ященників. Взагалі в православію нема тої тісної звязи сердець між духовниками а вірними. До того оно не здібне. Батюшка відправить собі (кажемо, собі, бо людей в церкві підчас богослуженя дуже мало) раз на тиждень в неділю службу Божу (тихої православів не узнає, то видумка „католицкої ереси“) і єго обовязки супроти вірних скінчені. Ні сліду тої горячої любови, піклованя о спасенє на кожнім кроці. Так, але ми за багато жадаємо! Таке пожертвованє може виробити лишє католицизм.

Крім батюшки нема в селі жадного інтелігента. Учителі дуже рідкі. В Бугаях, де є близько 4.000 душ (крім двора та жиловських родин) нема ще й доси учителя ні школи. Тому й не дивниця, що така тьма кромішня панує в селі. Щоби котрий умів читати по руски, про то нема бесіди.

(Конець буде).

Надіслане.

(На сю рубрику редакция не відповідає).

ВСІХ ЛІКАРСКИХ НАУК

Др. Михайло Віктор

поселяє ся з днем 1. лютого с. р. у Львові при ул. Галицькій 21 в домі Вп. Д-ра Балабана, де буде уділювати лікарської поради, виконувати пльомбованє і вставляванє штучних зубів з золота і кавчуку. Вінда. 118(2-4)

Гомеопат Др. Дорнфест

ордианує

Львів, ул. Сикстуска ч. 14.

лічить всілякі недуги, також застарілі гомеопатичною методою. Електротерапія, масаж, радиотерапія. Брошури „Спосіб ліченя“ за присланєм 1 К 20 с в марках. 105(8-10)

Телеграми

з дня 22. січня.

Льондон. До вчєра вечером вибрано: 182 уніовістів, 151 лібералів, 58 націоналістів і 31 членів партії праці.

Градець. Вчєра соймові послы Словінці поставили внесєне на поділ кр. ради шкільної на секції: німецьку і словінську. Внесєне відослано до наукової комісії.

ПЕТРО ІВАН СЕНЮТА

артист-маляр,

одинокий руский концес. декоратор церков. і нач. директор Тов а для розв. рускої штуки у Львові

приймає всякі замовленя входячі

в обсяг прикрашуваня церков.

Львів, ул. Льва Сапєги 85. I. п.

112(10-20)

Colosseum

в пасажи Германів

при ул. Соняшній у Львові.

Нова сензацийна програма

від 16. до 30. січня 1909.

Щоденно о 8. год. вечер представленє. В неділі і сьвята 2 представленя о 4. год. по пол. і о 8. год. вечером. Шо п'ятниці High-Life представленє. Білєти вчаснійше можна набути в конторі Пльона при ул. Кароля Людвика ч. 5.

5.500

нотаріяльно потверджених сьвідотв від лікарів і приватних людей дока-зують, що

КАЙЗЕРА

Цукорхи на груди

з трема яличками.

Найскорше усувають

КАШЕЛЬ

хрипку, замуленє, катар, диха-вицю і коклюш.

Пакет 20 і 40 сот. Доза 80 сот.

Дістати можна у всіх аптиках.

90(11-24)

Важне для Селян!

Від 500 до 1500 К машина до виробу цементового промислу. Одна машина виробляє дві дахівки на раз, денно 500 штук. Цегол 1500 до 3000 штук денно. На складі:

Дім комісово-тоговельний

І. Зубика

18(12-?) Львів, ул. Млиарска ч. 2.

Др. Богдан Барвіньский:

Зїзд галицького князя Данила з угорским королем Белею IV. в Прешбурзі 1250 р. Історично-критична аналіза. Львів 1901. 16° ст. 18. — Ціна 10 сот.

Прешбурський зїзд в справі спадщини по Бабенбергах. (Причинок до історії великого австрійського безкоролівя). Львів 1903. 8° ст. 27. — Ціна 30 с.

Жигимонт Кейстутович, великий князь Литовско руский. Історична монографія. Жовква 1905. 8° ст. XIV+170. — Ціна 2 К.

Zygmunt Kiejstutowicz, książę starodubski. Львів 1906. 8° ст. 28. — Ціна 50 с.

Bogurodzicza dzewicza a історичні висновки д-ра Щурата. (В інтересі історичної правди). Львів 1906. мала 8° ст. 41. — Ціна 20 с.

Історичні причинки. Розвідки, замітки і матеріали до історії України-Руси. I. Жовква 1908 мал. 8° ст. 170. — Ціна 2 К.

Історичний розвиток імени українсько-руського народу. Львів, мал. 8° ст. 41. Ціна 40 с.

Pieczenie książąt halicko-włodzimierskich z pierwszej pol. XIV. w. Краків 1909. мал. 8° ст. 22. Ціна 40 с.

Pieczenie bojarów halicko-włodzimierskich z pierw. połowy XIV. w. — вел. 8° ст. 4. Львів. Ціна 5 сот.

Дістати можна в книгарні Наук. Тов. ім. Шевченка у Львові. Ривок 10.